

ТМГ. XXXVII	Бр. 2	Стр. 1025-1032	Ниш	април - јун	2013.
-------------	-------	----------------	-----	-------------	-------

UDK 796.062

Stručni rad

Primljeno: 24. 02. 2013.

Revidirana verzija: 03. 06. 2013.

Odobreno za štampu: 04. 06.2013.

Dragoljub Petković

Saša Veličković

Emilija Petković

Univerzitet u Nišu

Fakultet sporta i

fizičkog vaspitanja

Niš

KOMUNIKACIJA U SPORTU – STRUČNO-NAUČNI TIM

Apstrakt

U ovom istraživanju autori obrađuju problem komunikacije unutar malih i velikih formalnih grupa u sportu. Sport kao specifično društveno područje svojim aktivnim učešćem u životu doprinosi afirmaciji mladih putem treninga i takmičenja. Individualnim ili timskim pristupom komunikaciji unutar grupe, svojim saznanjima stručno-naučni tim doprinosi boljem usvajanju novih saznanja. Faktori koji značajno determinišu uspešnost u ovakvoj grupi zavise od tri vrste procesa koji postoje unutar stručnog tima: (1) strukturiranje, (2) grupni procesi i (3) vodstvo. U zavisnosti od selekcije članova i njihove interpersonalne komunikacije, usmerenja i ciljeva opredeljena su tri tipa vođstva: autokratski, demokratski i slobodni – anarhični tip. U zavisnosti od sklopa okolnosti komunikativna situacija uobličava statički i dinamički aspekt komunikacije unutar stručno-naučnog tima. Najprihvatljiviji model rukovođenja u sportu je demokratski a funkciono neprihvatljivo je slobodno komuniciranje. Rezultat u sportu opredeljuju objektivni i subjektivni faktori uspeha koji umnogome zavise od međuljudskih komunikativnih odnosa.

Ključne reči: stručni tim, komunikacija, vodstvo, sportska organizacija

COMMUNICATION IN SPORT – PROFESSIONAL-SCIENTIFIC TEAM

Abstract

This paper covers the problem of communication within small and large formal groups in sport. By being the active part of life, sport as a very particular social field contributes to the affirmation of young people through training and competition. By method of individual or team communication within the group, the professional-

---

bebac@fsfv.ni.ac.rs

scientific team uses its knowledge to contribute to the acquisition of new knowledge. Important factors that determine success in this group depend on three types of processes that exist within the professional team: (1) structuring, (2) group processes, and (3) leadership. Depending on the selection of members and their interpersonal communication, direction, and goals, we determined three types of leadership: autocratic, democratic, and anarchic type. Depending on the circumstances, the complex communicative situation shapes the static and dynamic aspects of communication in the professional-scientific team. The most acceptable model of leadership in sport is the democratic model, whereas free communication is functionally unacceptable. Sport result is determined by objective and subjective factors of success, which are highly dependent on interpersonal communicative relationships.

Key Words: Professional Team, Communication, Leadership, Sport Organizations

UVOD

Ljudi teže da participiraju u uzbudljivom načinu života, čeznu da pobjegnju od sumorne realnosti koja ih sputava a u komunikaciji sa sredstvima masovne kulture nalaze način koji im obezbeđuje veću sigurnost, društvenu prihvatljivost i lepši smisao života (Куљић & Коковић, 2012). Promene u načinu života ruše neposredni kontakt čoveka sa prirodom. Migracije velikog dela stanovništva povećavaju socijalnu mobilnost i vode ubrzanom raslojavanju društva. Javljaju se političke, ideološke i kulturne organizacije koje centralizuju društvenu moć i postaju nosioci masovnog društva. Masovno društvo i kultura uobličavaju sport, koji je ranije predstavljao instituciju obrazovanja, a danas se javlja u komercijalnom obliku, u ime pobede koju smatra svojim najvećim idealom.

Nauka o komunikaciji danas se nalazi na mestu uzajamnog približavanja izvesnog broja različitih disciplina: kulturne antropologije, sociologije, psihosocijologije, lingvistike i estetike (Caune, 2001). Estetika komunikacije, kako je Žan Kon zamišlja, ima mnogo šire značenje – odnosi se na pristup umetničkim pojavama i čulno-opazajnim vezama. Postoje različiti vidovi uspostavljanja komunikacija, prema Mitiću (1997), na kojima se zasniva takmičenje: komunikacija sa saigračima, sa protivnikom, sa sudijama i publikom. Prema Mitiću (1997), postoji šest nivoa komunikacije sa igrom a posebna se pažnja posvećuje modelu sportsko-rekreativnih takmičenja u školi.

Komunikacija u socijalnoj grupi

Socijalna grupa se sastoji od dvoje ili više ljudi koji su u međusobnoj interakciji i zavise jedni od drugih, što podrazumeva da zbog

svojih potreba i ciljeva utiču jedni na druge. Takvom socijalnom grupom nazivamo tim ili ekipu sportskog udruženja ili kolektiva. Tim ili ekipa je mala skupina ljudi komplementarnih znanja i vještina koji su predani zajedničkim poslovnim ciljevima. Osoba koja vodi, podučava i trenira sportiste ili sportske klubove je trener. Svi događaji sa agonističkim karakterom, koji u osnovi ostvaruju neku kretnu motoričku radnju nazivaju se sportskim događajima ili manifestacijama. Svaki učesnik sportskog događaja, iako ima različiti karakter ili motiv učestvovanja u sportskim manifestacijama, naziva se sportistom. U zavisnosti od stepena učestalosti trenažnog procesa kao i od motoričkih predispozicija za bavljenje određenom granom sporta postoje različiti nivoi sportskog staža: od školskog, rekreativnog ili amaterskog do vrhunskog ili profesionalnog bavljenja sportom. Prema jednoj podeli sportovi se dele na pojedinačne i ekipne. Iako sportisti treniraju u grupi, timski, pojedinačni pristup svakom sportisti je neophodan, jer svaki sportista se individualno razlikuje po svojim motoričkim sposobnostima a naročito po mestu u timu koje ispoljava na treningu. Uloga trenera u spoznaji tih individualnih osobina je veoma značajna. Od ličnosti trenera umnogome zavisi funcionisanje celokupnog sistema trener – sportista – tim i obrnuto.

Osnovu uspešne realizacije ekipnog učestvovanja na sportskim manifestacijama predstavlja komunikacija unutar stručnog tima. Od stepena uspešne komunikacije i mogućnosti prezentacije svojih vještina na sportskim događajima zavisi ekipno postignuće u agonističkim nadmetanjima. Pod komunikacijom se podrazumevaju mehanizmi pomoću kojih ljudski odnosi egzistiraju i razvijaju se, a čine je svi simboli duha, sva sredstva njihovog prenošenja kroz prostor kao i njegovog očuvanja u vremenu (stavovi, gest, reč, pismo, štampa). Načini komuniciranja unutar stručnog tima kao male socijalne grupe prema Petkoviću (2008) jesu:

- a) Diskurzivna (simbolička, jezička) komunikacija, kao najizvorniji izraz ljudske komunikativne prakse, ili
- b) Prezentaciona komunikacija (znakovne i slikovne prirode), mogu biti grafički predstavljeni ili putem sredstava videotehnike.

Tim kao socijalna grupa ima različite oblike komuniciranja, koji u većoj ili manjoj meri utiču na njihove odnose i stavove koje zastupaju ili koji ih određuju. Dinamički oblik socijalne prakse je način komuniciranja preko koga se svaki ljudski odnos izlaže uticaju ljudske svesti i stečenom saznanju. Takav vid komunikacije naziva se interpersonalna komunikacija. Cilj ovog vida komunikacije ogleda se u međusobnim razmenama poruka sa povratnom vezom unutar grupe, kojima regulišu svoje interpersonalne odnose. Posredstvom recipročne poruke, saznaje se praksa i time omogućava racionalno ponašanje u datoj okolnosti.

Komunikacija u današnjem obliku omogućava da se obrazovna poruka prenese u prostoru i vremenu putem masovnih medija. Mas-mediji predstavljaju novo tehnološko sredstva pomoću koga se informacija prenosi korisnicima koji učestvuju u sportu. Ovakav vid komunikacije naziva se masovna komunikacija.

STRUČNO NAUČNI TIM – FAKTORI USPEHA

Stručni (naučni) tim je mala formalna grupa u kojoj se timski rad ne može poistovetiti sa jednostavnim radom stručnjaka različitih profila. Saglasno tome, tim nije grupa stručnjaka koja samo svojim posebnim, specijalizovanim znanjima i iskustvima doprinosi optimalnom rešenju problema, ali nije realno očekivati da se optimalna rešenja mogu naći samo sumiranjem užih aspekata. Timski rad predstavlja kvalitet više multiprofesionalnih statusa članova tima, i to je primaran uslov uspešnog komuniciranja – rada, jer se ostvaruje saradnja i komunikacija između igrača, gde oni uče jedni o drugima i dodeljuju se različite uloge pojedincima u timu (Mennecke, Hofer i Vin, 1992, u Tušak, Misja i Vičić, 2003).

Sagledavanjem svojstava stručnog (naučnog) tima kao socijalne grupe, odnosno faktora koji značajno determinišu uspešnost u ovakvoj grupi, razlikujemo tri vrste procesa koji postoje unutar stručnog tima: (1) strukturiranje, (2) grupni procesi i (3) vođstvo.

1) *Strukturiranje grupe* predstavlja proces u kome se utvrđuje položaj ili mesto pojedinca u grupi. Takvo strukturiranje, pri čemu se utvrđuje mesto pojedinca u kolektivu, predstavlja izvor prestiža koji pojedinac poseduje. Prestiž ujedno određuje stepen uticaja koji može imati u toj grupi. Stepem ili jačina tog uticaja naziva se status. Status može biti funkcionalni (sportski) i sociološki (grupni, interakcijski).

2) *Grupni procesi* javljaju se kao dimanički procesi među članovima grupe u toku strukturiranja ili u toku njene aktivnosti. Kohezivnost je složena karakteristika koja uključuje brojne grupne procese koji imaju višestruki uticaj na funkcionisanje, a time i na efikasnost grupe. Kohezija je dinamičan proces koji se ogleda u težnji da održi grupu i rezultate u ostvarivanju ciljeva i zajedničkih objekata (Carron, 1987, u: Tušak & Tušak, 2001). Zato među grupnim procesima razlikujemo: a) efekte, b) izvore i c) faktore kohezivnosti.

a) Tako efekti kohezivnosti određuju (Rot, 1983):

- uspešniji uticaj grupe na svoje članove;
- doslednije prihvatanje i izvršavanje zadataka;
- osećanje sigurnosti i zadovoljstva preuzetom obavezom;
- veću efikasnost svakog člana i grupe kao celine.

b) Izvori kohezivnosti (Steiner, 1972) su:

- personalni motivi;

- insentivna svojstva (kombinacija individualnih i grupnih faktora) grupe;
  - očekivanja da će članstvo grupe doprineti efikasnosti funkcionisanja kako pojedinaca tako i u grupi kao celini;
  - komparacija nivoa zadovoljstava efektima sa drugim grupama.
- v) U faktore kohezivnosti (Carron,1981) ubrajamo:
- uticaji sredine (makro i mikro sredina) kao stimulansi koji utiču na homoestazu grupe (remećenje kohezije).
  - personalni faktori kao što su lična orijentacija (motivisanost), individualno zadovoljstvo i razlike;
  - faktori vođstva;
  - tim kao faktor.

3) *Vođstvo* predstavlja najizrazitije svojstvo grupe koju determiniše interpersonalna komunikacija (kohezivnost, komunikacija). Nezavisno da li je grupa formalna (stručni tim) ili neformalna (slučajna), uvek govorimo o vođstvu, koje čine tri termina:

- vođstvo (međusobni uticaj grupe i isticanje pojedinca u njoj);
- vođa (pojedinač dominantan u vođstvu);
- rukovođenje (vođenje od strane pojedinca, u kome postoje pravila igre).

Tipovi vođstva

U zavisnosti od izbora članstva (selekcije), nivoa uspešnosti socijalne grupe i same interpersonalne komunikacije unutar nje, karakteristike ličnosti pojedinaca (članova grupe), ličnosti vođe, ciljeva i sl., utvrđeni su tipovi vođstva: a) autokratski, b) demokratski i v) slobodni tip vođstava.

Autokratski tip vođstva poziva na potpuno pokoravanje i "slepo" izvršavanje zadataka. Sve je prepušteno vođi: plan, aktivnost, izvršenje zadataka, odnos među članovima i sl. Uvek je komunikacija jednosmerna od vođe ka članovima. Hijerarhijski model ograničava samostalnost i samoinicijativu, kao i ograničenje u komuniciranju, te u slučaju da nema vođe sve se parališe.

Demokratski tip vođstva poziva na saradnju, podelu odgovornosti i uloga. Vođa je koordinator zajedničkog posla sa neophodnom inicijativom. Omogućuje strukturiranje zrele grupe, čija zrelost osigurava saradnju među pojedincima. Vođa u ovom tipu, sem poznavanja struke, mora da vodi računa i o dobrim odnosima u grupi.

Slobodno – anarhično vođstvo ("lese fer") zasniva se na neograničenoj slobodi članstva i po tome može biti najdemokratičnije. Vođstvo se svodi na prenošenje zadataka, a povezanost među članovima je na

nedopustivo niskom nivou. Karakteristična je za slobodno izbrane rekreativne aktivnosti a ne za takmičarske.

Ovakvi tipovi vođstva susreću se kod nstitucionalizovanih tela ili kod organa rukovođenja u grupi kao što su uprave, predsedništva, izvršni i upravni odbori, sekretarijati i sl. Imenovanjem vođe od centara moći najdirektnije se usmerava interpersonalno komuniciranje i to ka jednoj ličnosti, od koje sada zavisi tip komuniciranja. Otuda razlikujemo pored tri tipa vođstva i tri modela komuniciranja unutar stručnog tima.

a) Komunikativna praksa ukazuje na postojanje svih onih oblika međuljudskih odnosa u koje oni ulaze da razmene poruke i ovladaju novim znanjima, koja će im omogućiti značajniji položaj u aktivnostima kojima se bave i procesima društvene reprodukcije u životu uopšte. Svaka komunikativna praksa predstavlja delatnost među ljudima koja se odvija pod određenim socijalnim zakonima. Stručnjaci okupljeni u malu socijalnu grupu – stručni tim uspostavljaju odnose po zakonima koji važe za formalne socijalne grupe. Time se ispoljava statički aspekt komunikacije unutar ovako organizovane grupe. Statički aspekt ukazuje na to da se komunikacije odvijaju isključivo u organizovanim grupama tako da van institucionalizovane grupe nema komunikacije. Drugi, dinamički aspekt komunikacije jeste razmena ideja i poruka među pojedincima i u tako organizovanoj grupi čini osnovu komuniciranja.

b) Komunikativna situacija može se definisati kao sklop objektivno datih okolnosti u kojima se stiče sklop međusobno povezanih pretpostavki na osnovu kojih se konstruišu uslovi neophodni da se svaki komunikativni čin dovede do željenog kraja.

v) Komunikativni čin je konkretan akt koji se može objasniti kao skup integralnih procesa kojima se u konkretnoj komunikativnoj situaciji objedinjuje kretanje poruke od komunikatora do recipijenta ubrajajući tu i efekte poruke. Tako razlikujemo:

- a) proces enkodiranja (oblikovanja) poruke;
- b) proces transmitovanja (prenošenja) poruke;
- v) proces recepcije (prijema) poruke i
- g) socijalno-psihološke efekte poruke.

ZAKLJUČAK

Iz složenih interakcijskih odnosa unutar stručnog tima, gde je u pitanju problem vođe (lidera), proistekla su tri modela komuniciranja. Posmatrano sa aspekta menadžmenta u sportu, komunikacija u organizaciji predstavlja sredstvo povezivanja ljudi na ostvarenju zajedničkog cilja. Komunikacija je važna za uspešno ostvarivanje svih funkcija rukovođenja, a u sportu je to uspešno vođenje sportskog procesa, kao i uspešno rukovođenje sportskom organizacijom u celini.

1. Najprihvatljiviji model komuniciranja je demokratski, ali u slučaju sporta i posebno unutar stručnog tima ostaje da se proverí njegova efikasnost.

2. Model koji najmanje obećava u funkcionalnom smislu je slobodno komuniciranje. Ono razbija kohezivnost grupe i direktno vezuje članove za centar moći. Rukovodstvo strukovnog saveza time može manipulísati odvojeno pojedincima istog tima, te struka ulazi u domen politike.

3. Zalaganje da se prihvati autokratski model, bar kada je u pitanju stručni tim, ostaje da se proverí, i aktuelan je uz obavezu profesionalizacije radnog mesta vođe – direktora u takvom timu. Zalaganje za prihvatanje autokratskog tipa vođstva unutar stručnog tima omogućuje da se na ovaj način struka odvaja od sve većeg uticaja politike i centara moći. Sva stručna moć već je jasno data izabranom vođi stručnog tima. Prilikom izbora vođe potrebno je voditi računa i o njegovom centru moći i stručnoj osposobljenosti.

4. Rezultat u sportu opredeljen je značajem tzv. subjektivnih i objektivnih faktora uspeha, za koje se smatra da su genetski predisponirani, ali je potrebno istaći i značaj antropoloških dimenzija ličnosti (Петковић, 2008). Postojanje jednačine specifikacije uspešnosti u sportu (Петковић, 2008.) dokaz je da pored morfoloških, motoričkih, funkcionalnih, konativnih, kognitivnih, socioloških dimenzija ličnosti treba uvažiti i doprinos spoljašnjih faktora.

5. Sociološki aspekti trenažnog procesa ukazuju da je sportski rezultat u znatnoj vezi sa problemom interpersonalnih odnosa u mikrosocijalnoj grupi kakva je sportski kolektiv. Od vrste i načina komuniciranja, odnosno od stepena razumevanja poruka, zavisi kvalitet komuniciranja i on direktno opredeljuje rezultat.

LITERATURA

- Куљић, Р. и Коковић, Д. (2012). *Социологија и социологија спорта*. Нови Сад: Факултет спорта и физичког васпитања.
- Митић, Д. (1997). Школско спортско-рекреативно такмичење у функцији комуникације. *Настава и васпитање*, 46(1), 68–79.
- Параносић, В. (1982). *Психологија спорта*. Београд: НИР.
- Параносић, В. и Лазаревић, Лј. (1975). *Психодинамика спортске групе*. Београд: СФКЈ.
- Петковић, Д. (2008). *Спортски тренинг*. Ниш: Универзитет у Нишу.
- Рот, Н. (1983). *Психологија група*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Steiner, D. I. (1972). *Group processes and productivity*. New York: Academic Press.
- Tušak, M., Misja, R. & Vičić, A. (2003). *Psihologija ekipnih športov*. Ljubljana: Fakulteta za šport, Inštitut za šport.
- Tušak, M. & Tušak, M. (2001). *Psihologija športa* (druga dopunjena izdaja). Ljubljana: Znanstveni Inštitut za Filozofske fakultete.
- Caune, J. (2001). *Estetika комуникације (Estetique de la communication)*. Београд: Клио.
- Carron, A. (1981). *Social psychology of sport*. Ontario: Mouvement Publications.

COMMUNICATION IN SPORT – PROFESSIONAL-SCIENTIFIC TEAM**Summary**

Sport, as a very particular social field, contributes to the affirmation of young people through training and competition. By method of individual or team communication within the group, the professional-scientific team uses its knowledge to contribute to the acquisition of new knowledge. Important factors that determine success in this group depend on three types of processes that exist within the professional team: (1) structuring, (2) group processes, and (3) leadership. Depending on the circumstances, the complex communicative situation shapes the static and dynamic aspects of communication in the professional-scientific team. Group structuring is the process in which the position or place of an individual in a collective is determined. Group processes occur dynamically among group members in the course of its structuring or in the course of its activities. The process that tends to sustain the group in achieving their common goals is cohesion (Carron, 1987, in Tušak & Tušak, 2001). Therefore, within group processes we differ between the following: a) effects, b) sources, and c) factors of cohesiveness. Depending on the selection of members and their interpersonal communication, direction, and goals, we determined three types of leadership: autocratic, democratic, and anarchic type. The democratic leadership type calls for cooperation and the division of responsibilities and roles. The leader is the coordinator of a joint operation with the necessary initiative. The autocratic type of leadership calls for submission and “blind” task completion. The anarchic leadership (“laissez faire”) is based on the unrestricted freedom of membership and it may be the most liberal of all. The leadership boils down to delegating tasks, and the interconnections of members are at an unacceptably low level. Depending on the circumstances, the complex communicative situation shapes the static and dynamic aspects of communication in the professional-scientific team. Acceptance of the autocratic type of leadership within the professional team ensures that the profession is thus separated from the growing influence of politics and centres of power because the entire professional power now clearly rests with the elected leader of the professional team. The most acceptable model of leadership in sport is the democratic model, whereas free communication is functionally unacceptable. Sport result is determined by objective and subjective factors of success, which are highly dependent on interpersonal communicative relationships.